

Sociaal-culturele sector in Vlaanderen in cijfers gevat

De toekomst verkend: *Plus est en vous?*⁽¹⁾

Jozef Pacolet en An Marchal

// Wat men niet kan tellen, telt niet mee. Een promisse maakt het verschil. Onbekend is onbemind. Statistische herkenning leidt tot maatschappelijke erkenning." Met deze en andere slagzinnen tracht het HIVA al een aantal jaren (om eerlijk te zijn, al bijna twee decennia) een bijdrage te leveren aan de identificatie van de quataire sector of de *non-profit*sector en zijn diverse subsectoren, zijn statistische beschrijving en nu ook de toekomstverkenning. In opdracht van ondermeer de sociale fondsen van de *non-profit*sectoren heeft het HIVA de voorbije jaren een reeks toekomstverkenningen uitgevoerd omtrent vraag en aanbod van beroepskrachten in voornamelijk de diverse zorgsectoren.

Op initiatief van het Sociaal Fonds voor het sociaal-cultureel werk van de Vlaamse Gemeenschap werd in deze nieuwe reeks van rapporten onder de titel *Plus est en vous herbekeken* ook de sociaal-culturele sector uitvoerig bestudeerd.

De sociaal-culturele sector vormt met de gezondheids- en welzijnssector het gros van de quasi-collectieve goederen in de *non-profit*sector. Samen met voornamelijk het onderwijs en de volledige overheidssector vormen zij de 'quataire sector' of (private en publieke) *non-profit*sector of de niet-marktsector. Zeker voor sociale bewegingen zoals de arbeidersbeweging is de sector bij wijze van spreken zo oud als deze bewegingen zelf. Toch is zijn professionele expansie een naoorlogs fenomeen dat samen verliep met de uitbouw van de verzorgingsstaat en, meer zelfs, karakteristiek wordt voor de postindustriële samenleving. Officiële statistieken ontwikkelen zich meestal trager dan de werkelijkheid. Geen wonder dat de *non-profit*sector in het algemeen en de sociaal-culturele sector in het bijzonder er zo moeilijk in terug te vinden zijn. Het was Ignaas Lindemans, hoofd van de ACV-studiedienst, die het HIVA meer dan twintig jaar geleden inspireerde om deze quataire sector in beeld te brengen. Vandaag lopen wij nog in hetzelfde spoor en proberen

Jozef Pacolet, doctor in de economie, is hoofd van de sector Sociaal en Economisch Beleid van het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) van de KU Leuven.

An Marchal, licentiaat rechten en aanvullende studie criminologische wetenschappen, is wetenschappelijk medewerker aan het HIVA.

wij verder de groeiperspectieven voor de toekomst te verkennen. Hoeveel mensen werken in de sector, met welk statuut en welke activiteitsgraad, met welke leeftijd en kwalificatie, en vooral wat zijn de tewerkstellingsmogelijkheden in de toekomst? Wie koos en zal in de toekomst kiezen om in deze branche te willen werken? Zal

men voldoende middelen vinden om de opmerkelijke ontwikkeling van het verleden te kunnen doortrekken in de toekomst, en zal men ook de nodige beroepskrachten vinden om de huidige generatie van werknemers in deze sector te vervangen? Om dit te kunnen inschatten, moet men ook de factoren bekijken die de evolutie van en in de sociaal-culturele sector bepalen: structuur en evolutie van de gebruikers, overheidsmaatregelen, wijzigingen in de levensstijl, beroepskeuze en instroom vanuit het onderwijs. Wij schetsen hierna in een eerste en tweede paragraaf onze moeizame tocht om een beeld van de sector te schetsen de dag van vandaag. Want vóór men de toekomst kan verkennen, moet men eerst het heden kennen.

Toekomstverkenningen zijn nog moeilijker. In tegenstelling tot een ruime traditie in Nederland is de sociaal-culturele planning in Vlaanderen en België niet echt van de grond gekomen. De eerste aanzetten in de jaren zestig door onder andere Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen (ondermeer in functie van de bouw van de infrastructuur voor sport en cultuur die nodig was om tal van sociaal-culturele activiteiten mogelijk te maken) zijn niet door te trekken tot heden, en de kwantitatieve ongrijpbaarheid van deze bij uitstek kwalitatieve sector maakt de toekomstverkenning nog lastiger. De al zo com-

J. Pacolet & A. Marchal

Van een per definitie voluntaristische sector kregen wij de indruk dat hij zo sterk bezig is met zijn eigen dagelijkse overleven dat hij amper durft nadenken over de toekomst.

”

plexe toekomstverkenning in de zorgsector lijkt, in vergelijking met de sociaal-culturele sector, eenvoudig omdat men kan terugvallen op demografische factoren, gebruik van zorgvoorzieningen, omkaderingsnormen en diplomaverenissen zodat men als het ware mechanisch toekomstscenario's kan uitrekenen. Dit is veel moeilijker in de soci-

aal-culturele sector. Wij doen niettemin een poging in de derde paragraaf van dit artikel. Uiteindelijk hebben wij de sector zelf gevraagd hoe betrokkenen hun toekomst inschatten. Tot onze eigen verbazing was het antwoord opmerkelijk stil. Van een per definitie voluntaristische sector kregen wij de indruk dat hij zo sterk bezig is met zijn eigen dagelijkse overleven dat hij amper durft nadenken over de toekomst. Maar misschien is deze vaststelling wel een voorbode van de toekomst. Wij hopen hartgrondig van niet, wat wij dan ook beklemtonen in een laatste paragraaf: *'Plus est en vous!'*

DE 'SOCIAAL-CULTURELE SECTOR' GEDEFINIEERD

Omdat de overheid en de *non-profit*organisaties in toenemende mate diverse goederen of diensten aanbieden, moeten ook hun activiteiten in de statistieken beter gespecificeerd worden. En hier rijst dan voor de sociaal-culturele sector de moeilijkheid dat hij zich de jongste decennia ontwikkeld heeft tot een veelkleurige, innovatieve maar ook versnipperde sector, die zich enerzijds op het grensgebied met de sectoren van welzijn en onderwijs bevindt, en anderzijds binnendringt op de private markt voor vrijetijdsbesteding en cultuurdragers. Soms herkent de sector zichzelf niet in de statistieken. Maar alvorens men

tot betere statistieken kan komen, moet het te classificeren object zelf duidelijk gedefinieerd en op het terrein afgebakend zijn. Belangrijk is dan ook dat men zoekt naar een sectordefinitie die zowel door de overheid als door de sector wordt gedragen.

J. Pacolet & A. Marchal

De toekomst van de sociaal-culturele sector is, in tegenstelling met de zorgsector, minder rooskleurig.

”

fragmentarische, maar toch soms kostbare werkgelegenheidsgegevens beschikken, veelal echter beperkt tot hun eigen bevoegdheidsomschrijving en onderling of in tijd niet vergelijkbaar. Het valt te betreuren dat onvoldoende middelen worden geïnvesteerd

om een systematische gegevensregistratie uit te bouwen, in overleg met de statistische instanties, de overheid en de sector.

In dit onderzoek werd aangesloten op een ruime definitie die de sector zelf hanteert, met als uitgangspunt de bevoegdheidsindeling van het paritair comité 329.1 voor de sociaal-culturele sector, aangevuld met podiumkunsten, letteren en muziek. Samengevat kunnen we spreken van zestien werksoorten: culturele centra; bibliotheken, mediatheken en ludotheken; niet-commerciële sportverenigingen; niet-commerciële radio- en televisieverenigingen; samenlevingsopbouw; volkswontwikkeling, sociaal-cultureel werk en basiseducatie; organisaties ter bescherming van het leefmilieu; jeugdwerk; organisaties voor beroepsopleiding, beroepsvervolmaking en beroepsherscholing; niet-commerciële toeristische organisaties; organisaties voor ontwikkelings samenwerking en -educatie; organisaties ter bevordering van het gedachtegoed; musea en hun educatieve diensten; podiumkunsten, letteren en muziek; cultureel en historisch erfgoed; organisaties die bovenvermelde organisaties begeleiden en ondersteunen. In de mate van het mogelijke werd de sector in zijn totaliteit in beeld gebracht, en dit zowel voor de private als voor de publieke werkgelegenheid.

DE WERKGELEGENHEID IN CIJFERS GEVAT

Wij stellen vast dat zowel de Vlaamse overheid als de sociale partners en de sector zelf over

Om op macroniveau de werkgelegenheidsvoortuitgang in de sociaal-culturele sector in beeld te brengen, moeten we een beroep doen op de NACE-BEL activiteiten nomenclatuur.⁽²⁾ Dit instrument, hoofdzakelijk bedoeld om de economische en sociale realiteit te ordenen, is een historisch gegroeid statistisch apparaat. Het vertoont echter de belangrijke tekortkoming dat het niet langer aangepast is aan de realiteit van de voorzieningen en hun activiteiten in de *non-profit* sector, niettegenstaande hun groeiend economisch belang.⁽³⁾ Hierdoor blijven macro-economische statistieken gedeeltelijk in gebreke om de *non-profit* sector en meer specifiek ook de sociaal-culturele sector accuraat weer te geven. Momenteel wordt op Europees vlak een herziening van deze nomenclatuur besproken en worden in de schoot van een werkgroep van de Hoge Raad voor de Statistiek ook Belgische voorstellen ter zake geformuleerd. De nieuwe nomenclatuur zou ingaan in 2007. Men moet deze gelegenheid te baat nemen om de volledige *non-profit* sector, waaronder de sociaal-culturele sector, in zijn veelkleurigheid en verscheidenheid in deze statistieken te definiëren en te identificeren.⁽⁴⁾

Tabel 1 geeft op basis van de databanken van de RSZLATG en de RSZPPO een overzicht van de private en publieke werkgelegenheid in de

verschillende werksoorten in het Vlaams Gewest in 2000.⁽⁵⁾ Voor de identificatie van de sector in de nomenclatuur hebben wij getracht zo veel mogelijk het *non-profit* gedeelte van het *for-profit* gedeelte af te scheiden.⁽⁶⁾ De culturele centra, de bibliotheken, de musea en de volwassenenvorming zijn vrij nauwkeurig in de nomenclatuur terug te vinden. Voor de sector samenlevingsopbouw nemen wij geen cijfers op aangezien die onder een code valt die veeleer welzijnsactiviteiten bevat. Jeugdwerk en organisaties ter bevordering van het gedachtegoed hebben geen afzonderlijke code en ressorteren onder het erg algemene 'Overige verenigingen',

waaronder ook het sociaal-cultureel werk een plaatsje heeft. De sector van beroepsopleiding en -vervolmaking valt onder dezelfde code als de categorie van volwassenenvorming. Om dubbeltellingen te voorkomen, worden de gemeenschappelijke codes slechts één keer opgenomen.

De private sector telt in totaal 27.330 arbeidsplaatsen en de plaatselijke overheidssector staat voor 13.665 arbeidsplaatsen in de sociaal-culturele sector. In tabel 2 schetsen we de evolutie van de private en publieke werkgelegenheid (1996 en 2000) en worden enkele werksoorten afzonderlijk toegelicht.

Tabel 1. Arbeidsplaatsen naar werksoort in de private en publieke sector, Vlaams Gewest, 2000

	LATG 2000	RSZPPO 2000
1. Culturele centra	783	722
2. Bibliotheken	191	3 579
3. Sportverenigingen	4 530	3 939
4. Niet-commerciële radio- en/of televisieverenigingen	4 576	0
5. Initiatieven samenlevingsopbouw, integratiecentra		
6. Sociaal-cultureel werk, volksontwikkeling en basiseducatie	3 338	1 679
7. Organisaties ter bescherming van het leefmilieu en/of de educatie	660	56
8. Jeugdwerk	4 980	1 270
9. Organisaties beroepsopleiding. Beroepsvervolmaking en beroepsherscholing		
10. Niet-commerciële toeristische organisaties	4 123	308
11. Organisaties voor ontwikkelingssamenwerking en/of ontwikkelingseducatie		
12. Organisaties ter bevordering van het gedachtegoed		
13. Musea en ermee verbonden educatieve diensten	485	1 698
14. Podiumkunsten, letteren en muziek	3 664	414
15. Cultureel erfgoed		
16. Organisaties die bovenvermelde begeleiden of ondersteunen		
Totaal	27 330	13 665

Bron: RSZ en RSZPPO, eigen verwerking

Tabel 2. Arbeidsplaatsen in de sociaal-culturele sector en in sommige werksoorten, privé en publiek, Vlaams Gewest, 1996 en 2000

In aantal	1996		2000	
	LATG	RSZPPO	LATG	RSZPPO
Sociaal-culturele sector	25 854	8 752	27 330	13 665
Volwassenenvorming	2 183	91	3 133	490
Culturele centra	601	279	783	722
Bibliotheken en openbare archieven	189	3 046	191	3 579
Musea en monumentenzorg	568	259	485	1 698
<i>Index (1996=100)</i>				
Sociaal-culturele sector	100	100	105,71	156,10
Volwassenenvorming	100	100	143,51	538,46
Culturele centra	100	100	130,28	258,78
Bibliotheken en openbare archieven	100	100	101,06	117,49
Musea en monumentenzorg	100	100	85,39	655,59

Bron: RSZ-LATG en RSZPPO, eigen verwerking

We noteren in de private sector een groei van 5,7% in 2000 ten opzichte van 1996. Er zijn grote verschillen tussen verschillende werksoorten; vooral bij de volwassenenvorming en de musea is de stijging spectaculair. De evolutie in de tijd van de openbare tewerkstelling is in het begin van deze periode vertekend omdat de lokale overheden het personeel soms onder de categorie administratief personeel registreerden, alhoewel zij een functie opnamen in de welzijnssector of sociaal-culturele sector.⁽⁷⁾ Deze situatie is gewijzigd op het einde van deze periode, onder meer als gevolg van codeverschuivingen door de invoering van de sociale maribel. De hier vastgestelde grote toename in de openbare sector is dus vertekend. In afwachting van een verdere uitzuivering nemen wij eenzelfde groei aan als voor de private werkgelegenheid. Uitgaande van de situatie in 2000 concluderen we dat de sector voor 2/3 uit priva-

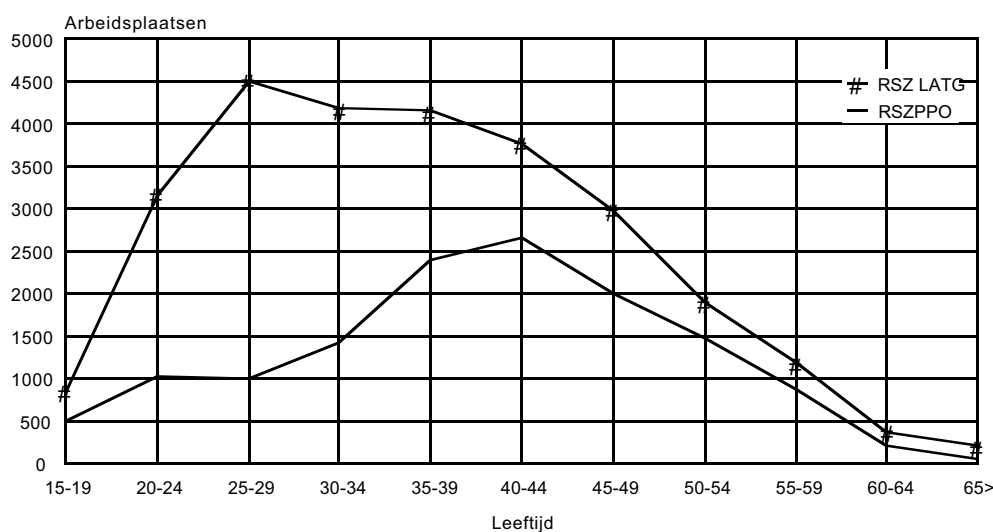
te en voor 1/3 uit publieke tewerkstelling bestaat.

Verder kunnen we uit de RSZLATG (private) tewerkstelling besluiten dat de sociaal-culturele sector een veeleer jonge populatie kent, met evenwel een toename van het aantal werknemers in de oudere leeftijdsgroepen. Mannen zijn vooralsnog licht oververtegenwoordigd in de sector, al treedt een vervrouwelijking van het korps op. De meeste werknemers werken nog voltijds, dit was zo voor 82% VTE in 1995 in het Vlaams Gewest. Dit aantal slinkt geleidelijk aan tot 75,7% in 2000. In vergelijking met een andere belangrijke *non-profit*sector, met name de zorgsector (welzijn en gezondheid), kan men zelfs spreken van een atypisch beeld (de zorgsector is sterk vervrouwelijkt en kent een hoog percentage deeltijds werk).⁽⁸⁾ De RSZPPO-statistieken leren ons dat het plaatselijk overheids-personeel een oudere populatie kent (36%

van de totaliteit tussen 35 tot 49 jaar). Terwijl in 1997 nog 66,5% van de RSZPPO-werknemers deeltijds werkte, zou dit in 2000 afgenomen zijn tot 58,8%. ▶

Figuur 1 illustreert het verschil in leeftijd van de werknemers volgens de RSZLATG- en de RSZPPO-bron in het Vlaams Gewest, voor het jaar 2000.

Figuur 1. Aantal arbeidsplaatsen in de sociaal-culturele sector volgens RSZLATG (privé) en RSZPPO (publiek), Vlaams Gewest, 2000

Bron: RSZLATG en RSZPPO, eigen verwerking

DE TOEKOMST VERKEND

Zich uitspreken over de toekomst van de sociaal-culturele sector is zich op glad ijs begeven. In tegenstelling tot de zorgsector ontbreekt er immers een verband tussen demografie, zorgbehoefte, leeftijdsstructuur, zorgopname en omkadering, en zijn de gebruiks-ratio's veel minder mechanisch en voorspelbaar.

Onze oefening om een verkenning van de toekomstige werkgelegenheid (tot 2010) in de sociaal-culturele sector te maken, is gebaseerd op de evolutie van de werkgelegenheid van 1995 tot 2000, zoals gekend op basis van de RSZLATG-bron. Wij vonden in literatuur en

in gesprekken met bevoorrechte getuigen geen determinanten die opmerkelijke wijzigingen in de vraag in de sociaal-culturele sector voorspelden, en nemen daarom aan dat de globale evolutie in de sociaal-culturele tewerkstelling die zich van 1995 tot 2000 heeft voorgedaan, zich in de volgende tien jaar op dezelfde manier zal verderzetten. Ook de graad van deeltijds werken houden wij constant.⁽⁹⁾ Deze tewerkstellingsgroei wordt genoteerd in het private segment van de sociaal-culturele sector (RSZLATG), terwijl ook de publieke tewerkstelling een belangrijke component vormt. De combinatie van verschillende bronnen leert ons dat we er mogen van uitgaan dat de private sector ongeveer 2/3 uit-

maakt van de werkgelegenheid in de totale sociaal-culturele sector, tegenover 1/3 publieke sector. Daarom veralgemenen wij de voorspelde netto- en bruto-aanwerving in het private segment (2/3 van de sector) tot de totale sector. Het netto-element staat voor de aanwerving omwille van de verdere expansie van de sector waarvan wij aannemen dat die eerder beperkt zal zijn. Het bruto-gegeven slaat dan op de netto-aanwerving vermeerderd met

het in dienst gekomen personeel ter vervanging van diegenen die op pensioen gaan.

Tabel 3 geeft voor het Vlaams Gewest de groei of netto-instroom weer van de werkgelegenheid in de sociaal-culturele sector tot 2010. Volgens ons scenario zal de private werkgelegenheid jaarlijks met 106 VTE toenemen en de publieke werkgelegenheid met 53 VTE (uitbreidingsvraag).

Tabel 3. Prognose van de totale tewerkstelling in de sociaal-culturele sector in VTE en arbeidsplaatsen, Vlaams Gewest, 2001-2005, 2010

	VTE			Arbeitsplaatsen		
	Privé	Publiek	Totaal	Privé	Publiek	Totaal
2000	18 973	9 487	28 460	27 330,4	13 665,2	40 995,5
2001	19 080	9 540	28 619	27 483,5	13 741,8	41 225,3
2002	19 186	9 593	28 779	27 636,7	13 818,3	41 455,0
2003	19 292	9 646	28 938	27 789,8	13 894,9	41 684,7
2004	19 398	9 699	29 097	27 942,2	13 971,1	41 913,3
2005	19 504	9 752	29 256	28 094,9	14 047,4	42 142,3
2010	20 036	10 018	30 055	28 861,8	14 430,9	43 292,8

Bron: Eigen berekening in hoofdstuk 5 van het rapport (A. Marchal en J. Pacolet, 2002)

Zoals gezegd, moeten we ook rekening houden met de uitstroom van gepensioneerden in de sector, die leidt tot een vervangingsvraag. Het aantal te vervangen personen op pensioenleeftijd zal geleidelijk aan toenemen doordat de sector veroudert. De som van de uitbreidings- en de vervangingsvraag toont de totale vraag aan werknemers (= bruto-stroom). Met andere woorden, de sector zal de komende jaren jaarlijks ongeveer zes- tot zevenhonderd nieuwe beroepskrachten nodig hebben (tabel 4).

In tegenstelling tot de zorgsector zijn de kwalificaties van de werknemers hier sterk heterogeen.⁽¹⁰⁾ Met uitzondering van bepaalde

diploma's en kwalificaties zijn er veel minder beroepen die specifiek toegang verlenen tot het sociaal-cultureel werk. In het verleden zijn tal van mensen in de sector terechtgekomen, soms met hoge kwalificaties, via tal van werkgelegenheidsprogramma's. Nadien zijn zij de sector trouw gebleven en de recente regularisatie van de statuten was dan ook een billijke normalisering van de situatie. In de toekomst, zeker bij verbeterde werkgelegenheidsperspectieven in de marktsector, zou de rekrutering wel eens moeilijker kunnen verlopen.⁽¹¹⁾ De afgelopen kwarteeuw heeft ons helaas weinig illusies gelaten over het jobcreatiepotentieel van de marktsector.⁽¹²⁾

Tabel 4. Prognoses van nieuwe vraag naar werknemers in de sociaal-culturele sector in VTE, Vlaams Gewest, 2001-2005 en 2010

	Netto-instroom (uitbreidingsvraag)			Uitstroom (vervangingsvraag)			Bruto-stroom (totale vraag)		
	Privé	Publiek	Totaal	Privé	Publiek	Totaal	Privé	Publiek	Totaal
2000-2001	106	53	159	303	152	455	409	205	614
2000-2002	106	53	159	318	159	477	424	212	636
2002-2003	106	53	159	333	167	500	439	220	659
2003-2004	106	53	159	349	175	524	455	228	683
2004-2005	106	53	159	364	182	546	470	235	705
2005-2010	532	265	797	1 879	940	2 819	2 411	1 205	3 616

Bron: Eigen berekening in hoofdstuk 5 van het rapport (A. Marchal en J. Pacolet , 2002).

Bovenstaande toekomstverkenning is een scenario van beperkte groei. De (sociaal-)culturele sector heeft ooit een ander verloop gekend. In figuur 2 vatten wij het verleden vanaf 1973 en het boven weerhouden toekomstscenario samen in een gestileerde vorm. Na de substantiële expansie in de jaren zeventig en tachtig treedt een stagnatie op in de jaren negentig, die wij verder projecteren naar de toekomst. Het blijft moeilijk in te denken dat dit scenario de werkelijke toekomst is van de sociaal-culturele sector in de postindustriële samenleving, waarvan Vlaanderen toch de kenmerken bij uitstek heeft. De toekomst blijft uitermate bepaald door het beleid en de overheidsfinanciering terzake. Ofwel blijft de overheid achterninken, ofwel heeft de sector in het verleden zelf zijn expansie gezocht en zal hij die verder blijven zoeken in tal van private richtingen. De sociaal-culturele sector zoals wij die hier beschreven hebben, is per definitie een deel van de verzorgingsstaat, ook op dit domein. Die is per definitie geboetseerd door de politiek. Met onze cijfermatige eindconclusies kan het politiek debat over de toekomst van

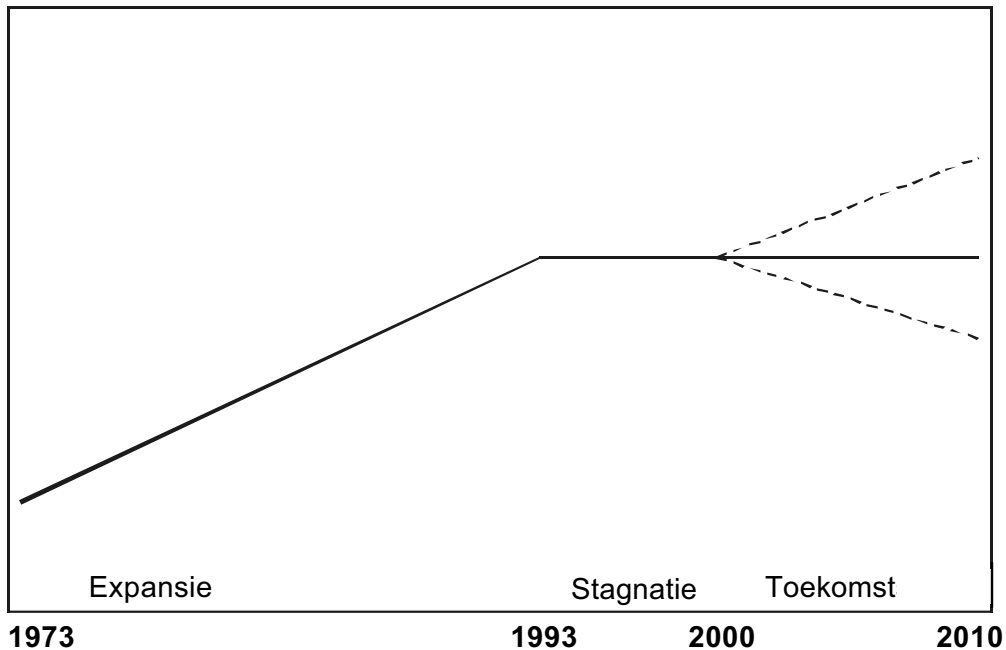
de sector opnieuw beginnen. Komt de sector terecht op het groeipad van het verleden, met een toenemende rol voor de overheid om dit te financieren, al dan niet aangevuld met meer eigen financiering, of komt hij finaal zelfs in een krimpscenario terecht, met mogelijks een grotere invulling van gemeenschaps- en vrijetijdsactiviteiten en culturele activiteiten door de private vrijetijdssector, die hier niet in beeld is gebracht?

Dit profiel van het verloop van de sector illustreert dat het aangenomen toekomstscenario een doortrekken is van een stagnerend recent verleden. Waar en hoe men opnieuw tot een hoger traject zal of wil komen (zoals in de jaren '60-'70-'80), zal de sector zelf moeten uitvinden. Tegelijk leert de grafiek ons toch hoe ver wij reeds zijn gevorderd in de uitbouw van de sociaal-culturele sector in onze postindustriële samenleving.

PLUS EST EN VOUS!

In 1993 onderzochten wij voor Centravoc en CSKW de economische betekenis van de

Figuur 2. Evolutie van de werkgelegenheid in de sociaal-culturele sector

Bron: Gebaseerd op figuren 6.1-6.4 van het rapport (A. Marchal en J. Pacolet, 2002)

volksontwikkeling. Wij illustreerden dat deze sector werkgelegenheid en toegevoegde waarde impliceerde, net als eender welke economische activiteit waarvoor men bereid is te betalen, om dan nog te zwijgen van het in omvang en engagement omvangrijkere vrijwilligerswerk. Maar het formele circuit was toch maar 0,6‰ (promille) van de totale werkgelegenheid en de toegevoegde waarde. Toch beweerden wij dat deze promilles wel degelijk het verschil uitmaakten in het creëren van sociale samenhang en maatschappelijke integratie en vooruitgang. Vandaag hebben wij een sector van maximaal 40.000 arbeidsplaatsen in beeld gebracht, goed voor 2% van de gesalarieerde arbeidsplaatsen in Vlaanderen (1,9 miljoen). De sector heeft in het verleden een expansie gekend die vergelijkbaar is met de rest van de verzorgingsstaat (bijna parallel met gezondheid en welzijn).

Zijn toekomst is, in tegenstelling met de zorg-sector die wij ook in beeld brachten, echter minder rooskleurig. Laatstgenoemde sector is omwille van voornamelijk de veroudering van de bevolking, maar ook door verdere economische en medische vooruitgang, dé sector van de toekomst met een aanzienlijke expansie van de werkgelegenheid, en plaats voor zowel hoger- als lagergeschoolden. Daarom lanceerden wij onze toekomstverkenningen voor deze sector onder de slagzin 'Plus est en vous': er is meer potentieel in deze sector dan hijzelf of ook de buitenwacht zich wel realiseert. Geldt dat ook (vandaar het vraagteken achter de titel van deze bijdrage) voor de sociaal-culturele sector?

Zonder twijfel wel en met name ook omwille van de maatschappelijke betekenis die deze sector vervult. De retoriek daarvan is echter

zelfs in de eigen sector niet meer te beluisteren. Wanneer wij in de loop van dit onderzoek de sector zelf gingen beluisteren om kwalitatief of kwantitatief een inschatting te krijgen van de groei die hij zichzelf toedicht, bleef het antwoord opvallend stil, zelfs na aandringen. Wij kregen de indruk dat de sector dermate bezig was met zichzelf aanpassen aan een wijzigende beleidscontext, regularisatie van bijzondere statuten en de peripetieën van de *human resources* van de sector zelf, met een ouder wordende leeftijdspiramide van de beroepskrachten, een soms tanende aantrekkelijkheid van de sector als de rest van de economie floreert en dreigende onbetaalbaarheid als de slabakkende economie de publieke financiën verder onder druk zette. De publiek gesubsidieerde sociaal-culturele sector is in overwegende mate een maatschappelijk-politieke keuze geweest. Maar geen mechanische keuze, die automatisch hernieuwd wordt. De legitimering van de sector ligt niet meer voor het grijpen, maar wordt wel gevraagd. Wij blijven er van overtuigd dat de opdrachten en activiteiten die de sector vervult zijn legitimiteit kunnen verantwoorden. De statistieken over activiteiten, *output*, impact, gebruik en inzet van middelen, informatie nodig om aan *manpower* beleid te doen en de toekomst te verkennen, zijn sleutelvariabelen om het beleid zelf te verantwoorden.⁽¹³⁾ Het is dan ook niet verwonderlijk dat de sector zelf er vaak naar vraagt, maar des te verwonderlijker dat hij die zelf zo ongraag geeft⁽¹⁴⁾, en er is dan ook een aanzienlijke achterstand in te halen. Het is vijf voor twaalf om met statistische herkenning vooralsnog maatschappelijke erkenning te behouden.

J. Pacolet & A. Marchal

De sociaal-culturele sector kent een veeleer jonge populatie, met evenwel een toename van het aantal werknemers in de oudere leeftijdsgroepen.

”

BIBLIOGRAFIE

- Bogaert G., Spinnewyn H., o.l.v. J. Pacolet (1992), *OCMW. Onbekend maakt onbemind, Creatie en analyse van een databank omtrent de opdrachten, financiering en tewerkstelling van de OCMW's*, HIVA- KU Leuven, Leuven.
- De Boeck E. (1983), 'De publieke sector, de quataire sector en de werkgelegenheid in België', in Pacolet J. (red.), *Werken in de quataire sector*, HIVA-KU Leuven, Leuven.
- Marchal A. & Pacolet J. (2002), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socioculturele sector. Deel 4. De socioculturele sector in de Vlaamse Gemeenschap 1995-2010*, HIVA-KU Leuven, Leuven.
- Pacolet J. m.m.v. Gos E, Van De Putte I., Van Damme B., Tilleman B. (2001), *De tewerkstelling in de quataire sector in België*, HIVA-KU Leuven, Leuven.
- Pacolet J., Coudron V. (2002), *De overheidssector in perspectief. Eerste resultaten van het onderzoek 'De publieke social-profit sector in perspectief. Mogelijkheden van verder onderzoek op basis van de RSZPPO-gegevens en situering binnen andere tewerstellingsbanken'*, HIVA-KU Leuven, Leuven.
- Pacolet J., Marchal A. en Vanpée K. (2000), *Reguliere en alternatieve werkgelegenheid in de sector volksontwikkeling in Vlaanderen*, HIVA-KU Leuven, Leuven.

Pacolet J, Marchal A. (2003), *Pleidooi voor een detaillering van de NACE-nomenclatuur voor de non-profitsector. Toegepast op de socio-culturele sector.*

Pacolet J., Marchal A., Van De Putte I., Dewilde S., Verbrugghe K., Strobbe S. (2001), *Ontwerp van satellietrekeningen voor de non-profitsector: voor België: de gezondheidssector; voor Vlaanderen: welzijn, socio-culturele sector, onderwijs*, Eindrapport, HIVA-KU Leuven, Leuven.

Pacolet J., Van De Putte I., Cattaert G., Coudron V. (2002), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socioculturele sector, Deel 5. Synthese voor de zorgsector in de Vlaamse Gemeenschap, 1995-2020*, HIVA-KU Leuven, Leuven.

Pacolet J., Van De Putte I., Defourny J., Mertens S. (2001), 'België: situering en ontwikkeling van de private non-profitsector', in A. Burger, P. Dekker, *Noch markt, noch staat. De Nederlandse non-profitsector in vergelijkend perspectief*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, pp. 155-178.

Pacolet J., Van De Putte I., Marchal A., Verbrugghe K., Dewilde S., Strobbe S. (2001), *Ontwerp van satellietrekeningen voor de non-profitsector voor Vlaanderen: welzijn/cultuur/ onderwijs; voor België: de gezondheidssector*, KBS, Brussel.

Van Dender K., Pacolet J. (1993), *Een promille maakt het verschil. De economische betekenis van de sector volksontwikkeling in Vlaanderen*, HIVA-KU Leuven, Leuven.

(1) Dit onderzoek werd gerealiseerd in opdracht en met de steun van het Sociaal Fonds voor het sociaal-cultureel werk van de Vlaamse Gemeenschap, VESOFO en het Europees Sociaal Fonds. Wij danken de opdrachtgever voor de geboden onderzoeksmogelijkheden en de mogelijkheden tot dialoog met de sector en de administraties. Vooral Chris Terlaeken en Dirk Vermeulen zijn wij dank verschuldigd voor hun persoonlijk engagement waarmee zij dit project op gang trokken.

(2) De NACE-BEL activiteitennomenclatuur is de Belgische versie van de statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap (NACE Rev. 1).

(3) De private en publieke quartaire sector maakt vandaag in België ongeveer 35% uit van de totale gesalarieerde werkgelegenheid, wat neerkomt op 1,2 van de 3,4 miljoen gesalarieerde jobs. Dit aandeel nam de jongste dertig jaar toe van 22% naar 35% van de totale gesalarieerde werkgelegenheid (Pacolet J., 2002).

(4) Zie onder meer J. Pacolet en A. Marchal, 2003.

(5) RSZLATG is een databank van de RSZ over de private werkgelegenheid, en bevat de Loon en ArbeidsTijdGegevens; de RSZPPO beschikt over een databank over de werkgelegenheid in de lokale openbare besturen (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten).

(6) Voor de specifieke draagwijdte van elke sector verwijzen we naar hoofdstuk 2 van het rapport.

(7) Het HIVA voert thans in opdracht van de RSZPPO, en in samenwerking met de UCL, een onderzoek uit naar de verschuivingen in de werkgelegenheid in deze lokale publieke sector. Voor een eerste rapportering, zie J. Pacolet en V. Coudron, 2002. Voor tekst en powerpoint-presentatie hierover, zie de website van de RSZPPO op www.rszppo.fgov.be; teksten naar aanleiding van vijftig jaar RSZPPO.

(8) Zie J. Pacolet, I. Van De Putte, G. Cattaert, V. Coudron, 2002.

(9) Mogelijkerwijze zou een studie op sectorniveau meer duidelijke koerswijzigingen aangeven, maar op dit niveau bestaan weinig in tijd vergelijkbare data.

(10) Voor een verdere bespreking, zie A. Marchal en J. Pacolet, 2002.

(11) Zie A. Marchal, K. Vanpée en J. Pacolet, 2001.

(12) Zie J. Pacolet, 2001; J. Pacolet en V. Coudron, 2002

(13) Wij kwamen tot diezelfde conclusie bij een analyse van de bijzondere statuten in de volksontwikkeling. Zie A. Marchal, K. Van Pee, J. Pacolet, 2001. Voor een verwijzing naar de initiatieven die thans genomen worden op Vlaams niveau, zie onder meer de website van de Administratie Planning en Statistiek en de Administratie Cultuur.

(14) Zo kwamen wij een Vlaamse overheid tegen die terecht meer informatie van de sector vraagt om het goede gebruik van de midelen niet alleen te controleren, maar ook zijn eigen beleid te kunnen verantwoorden, terwijl de sector zelf die informatie maar node zou wensen te geven. Een grotere efficiëntie in de informatieverzameling en -valorisatie kan die tegenstellingen misschien overbruggen en de verdere uitbouw van de sector ten goede komen. De creatie van steunpunten en databanken allerhande kan een reële hefboom vormen, veeleer dan een overbodige luxe.